Institutionen för Individ och Samhälle
Socialpedagogiska programmet
SP 05, Campus

”Det skall vara stimulans och social samvaro”

- En studie om en kommunal insats till äldre,
vilken benämns social samvaro.

”There must be stimulans and social interaction”

- A study on a municipal effort to the elderly,
which called social interaction.

Författare: Camilla Johansson

Examensarbete i Socialt arbete, 15 hp
Handledare: Lars A. Svensson
Höstterminen 2008

SAMMANFATTNING

Titel:	”Det skall vara stimulans och social samvaro” – en studie om en kommunal insats till äldre, vilken benämns social samvaro.
Författare:	Camilla Johansson
Nivå/arbetets art:	Kandidat/examensarbete, 15 hp
Ämne:	Socialt arbete
Program:	Socialpedagogiska programmet, 210 hp Högskolan Väst
Termin:	Höstterminen 2008
Handledare:	Lars A. Svensson

Syftet med studien är att undersöka, analysera och diskutera en kommunal insats till äldre i ordinärt boende, vilken benämns social samvaro. Frågeställningarna som jag har ställt är; Vad innebär social samvaro? Vad ansöker de äldre om? Vilken betydelse har insatsen social samvaro för äldre? Studien består delvis av en genomgång av tidigare kunskapsläge samt insamlat empiriskt material. Jag utgick från fallstudien som metod och använde mig av intervjuer, där jag intervjuade kommunala tjänstemän och äldre kvinnor, som var beviljade insatsen social samvaro. Jag studerade även biståndsutredningar för att få kunskap om vad äldre ansöker om. Resultatet är bearbetat och kategoriserat utifrån teman som empirin väckte. Analysen är gjord utifrån vald litteratur och forskning samt studiens centrala begrepp; ensamhet, välbefinnande och det goda åldrandet.

Studien har kommit fram till att insatsen social samvaro är till för att uppmärksamma det sociala innehållet i hemvårdsarbetet. Insatsen är även en kvalitetshöjning för äldreomsorgen i Lidköpings kommun. Äldre ansöker om insatsen för att få ett socialt innehåll på vardagen och ansökningarna handlar om ensamhet, önskade pratstunder eller något att göra. Resultatet visar att insatsen är betydelsefull för äldre och påverkar deras vardag på ett meningsfullt sätt. I den avslutande diskussionen lyfter jag även funderingar som framkommit samt den lärdom jag tagit av studien.

Nyckelord: äldre, social samvaro, gemenskap, socialt innehåll, insatser och hemtjänst.

ABSTRACT

Title:	“There must be stimulans and social interaction” - A study on a municipal achievement to the elderly, which called social interaction.
Author:	Camilla Johansson
Level:	Bachelor´s Thesis, 15 credits
Subject:	Social Work
Program:	Program in Social pedagogy, 210 credits University West
Term:	Autumn term 2008
Supervisor:	Lars A. Svensson

The purpose of the study is to investigate, analyze and discuss a municipal effort to the elderly in ordinary housing, which is known as social interaction. I asked the following questions: What is social interaction? What does the elderly apply for? What significance does the effort social interaction have for the elderly? The study will consist in part of a review of previous knowledge and collection of empirical material. I started from the case study method and used interviews, where I interviewed local officials and older women, who were granted the effort social interaction. I also looked into aid investigations in order to know what older people are applying for. The result is processed and categorized according to themes that empirin aroused. The analysis is made on the basis of selected literature and research, and the study's key concepts; loneliness, welfare and good aging.

The study has found that the effort of social interaction is to draw attention to the social content of home care work. The effort is also an increase in quality of care for the elderly in Lidköpings municipality. The elderly applies for the effort to have a social content, and the applications in everyday life is about loneliness, wanted conversaitions or just to have something to do. The result shows that the effort is important for the elderly and affecting their everyday lives in a meaningful way. In the final discussion I bring up thoughts and ideas which came to light and the lessons I've taken of the study.

Keywords: elderly, social interaction, community, social content, efforts and home care.

FÖRORD

Jag vill tacka min handledare Lars som har varit ett stort stöd och hjälpt mig under uppsatsens gång. Tack för din handledning, ditt genuina intresse och din kunskap om äldre människor!

Jag vill även tacka alla som bidragit till uppsatsens förverkligande däribland Lidköpings kommun, tjänstemännen och kvinnorna som ställde upp i intervju, min svägerska Maria för goda råd, tips och idéer, min systerson Tommy för god hjälp med den engelska översättningen samt min svärmor Kerstin för granskning av texten.

Slutligen även ett stort tack till nära och kära som har haft mycket tålamod och stöttat mig under tiden. Tack till min dotter Emma som läste hela arbetet och gav mig tummen upp!

December 2008
Camilla Johansson
Lidköping

Innehåll

SAMMANFATTNING 2
ABSTRACT 3
FÖRORD 4
1. INLEDNING 7
Syfte 8
Frågeställningar 8
2. METOD 8
Fallstudier 8
Tillvägagångssätt 9
Intervjuer 9
Dokumentstudier 10
Intervjuformulär 10
Urval 11
Bearbetning och analys 11
Innehållsanalys 11
Ad hoc 12
Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet 12
Etiska överväganden 13
Källkritik 13
3. BAKGRUND 14
Statliga stimulansmedel 14
Bistånd enligt Socialtjänstlagen 15
4. KUNSKAPSLÄGET 17
Möten mellan människor 17
Gemenskap med andra 18
Välbefinnande 18
Vänskap och svaga band 19
Meningsfull tillvaro 20
Frivilliga kontaktverksamheter kontra kommunala insatser 20
Summering 21
5. CENTRALA BEGREPP 21

Ensamhet 21
Välbefinnande 22
Det goda åldrandet 22
Summering 24
6. RESULTAT 24
Insatsens mål 24
En kvalitetshöjning för kommunen 24
Behovet skall styra 25
Förebyggande insats 26
Äldre skall vara medskapare 27
Ansöker om 28
Ensamhetsproblematik 28
Pratstund 29
Något konkret att göra 30
Insatsens betydelse 31
Det betyder mycket 31
Ensamhet 32
Trygghet - otrygghet 33
Summering 33
7. ANALYS 34
Innebörd 34
Ansökan 35
Meningsfullhet 35
Relation 36
Aktivitet 38
Betydelse 39
8. AVSLUTANDE DISKUSSION 41
9. REFERENSLISTA 44
Bilaga 1 46
Bilaga 2 47
Bilaga 3 51

1. INLEDNING

”Socialt innehåll har ett begränsat utrymme i äldreomsorgen” skriver Christer Neleryd enhetschef, äldreenheten, Socialstyrelsen i tidningen Socionomen (2007, s 62). Hans påstående grundar sig på flera rapporter från Socialstyrelsen. Han hänvisar bland annat till en rapport ”Tid för vård och omsorg” (2005) som visar att insatser som var tänkta att stödja vardagslivet och det sociala innehållet, föll bort då serviceinsatser och personlig omvårdnad prioriterades före. Neleryd skriver att Sverige är ett av få länder i Europa, vars äldreomsorg styrs av en lagstiftning med ett i huvudsak socialt perspektiv, men trots detta visar rapporter att det finns ett begränsat utrymme för det sociala innehållet. Han menar att dagens äldreomsorg i första hand vänder sig till personer med stora problem, som till exempel vård i livets slut eller till människor med stort hjälpbehov. Det är ovanligt med sociala insatser, som beviljas för att förebygga social ohälsa, skriver han. Han beskriver vidare hur Socialstyrelsen arbetar för att stärka det sociala innehållet genom statliga stimulansmedel, vilka är till för att kvalitetsutveckla vård och omsorg om äldre.

Socialstyrelsen fick 2007 på uppdrag av regeringen, att fördela 1,3 miljarder kronor/år till kommuner och landsting för att stödja arbetet med att utveckla vård och omsorg om äldre. Regeringens mål var att höja kvalitén samt förbättra det sociala innehållet för äldre personer. I riktlinjerna för stimulansmedlen beskrevs att åtgärder behövde vidtas för att äldre kvinnor och män och deras anhöriga skall känna trygghet. Samt efter lokala behov och prioriteringar användas där de beräknas göra störst nytta (regeringsbeslut 2007-01-18 nr 6, s 1-2). I satsningen nämns sju områden varav ett handlade om det sociala innehållet. Andra områden var läkartillgång, läkemedelsgenomgång, förebyggande arbete, demensvård, rehabilitering samt kost och nutrition.

Lidköpings kommun ansökte om 4 297 000 kronor av dessa stimulansmedel varav 2 500 000 skulle gå till det sociala innehållet. I ansökan till Socialstyrelsen beskrev kommunen ett arbete med det sociala innehållet i två delar. Kommunen önskade skapa en mötesplats för äldre, inom ett geografiskt område som tidigare inte haft någon träffpunkt samt utveckla hemvårdsinsatserna som äldre i ordinärt boende kunde ansöka om. Den hemvårdsinsats som fanns när ansökan gjordes kallades aktivering och kommunen menade att den inte svarade upp mot de behov som fanns avseende socialt innehåll.

Kommunen önskade komplettera aktiveringsinsatsen med en insats som både var socialt och/eller mentalt stimulerande (070412). Den kommunala insatsen fick namnet Social samvaro och bedrivs som projekt från november 2007 till och med december 2009.

Det var Neleryds artikel i Socionomen som gjorde mig nyfiken på ämnet socialt innehåll i äldreomsorgen. Då mitt intresse och min yrkesbakgrund ligger inom äldreomsorgen, ville jag gärna titta närmare på detta. Idén för uppsatsen fick jag under hösten 2007, då jag gjorde min korta praktik med utredningssekreteraren i Lidköpings kommun. Det var så jag kom i kontakt med den kommunala insatsen social samvaro.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka, analysera och diskutera en kommunal insats till äldre i ordinärt boende, vilken benämns social samvaro.

Frågeställningar

1. Vad innebär social samvaro?
2. Vad ansöker de äldre om?
3. Vilken betydelse har insatsen social samvaro för äldre?

2. METOD

Fallstudier

När forskare undersöker en enstaka undersökningsenhet kan fallstudien användas som forskningsstrategi. Fallstudien inriktar sig på en (eller några få) undersökningsenheter i syfte att erhålla en djupgående redogörelse för händelser, relationer, erfarenheter eller processer som uppträder i denna speciella undersökningsenhet (Denscombe, 2000). Sökarljuset riktas då mot den enskilda enheten som i mitt fall är den kommunala insatsen social samvaro.

Fallstudien gör det möjligt för forskaren att studera ämnet i detalj, gå på djupet och upptäcka saker som kanske inte skulle ha blivit synliga vid en ytlig undersökning. Den fokuserar på relationer och processer och forskaren måste förstå många olika saker, då de olika delarna ofta är sammanlänkade (Merriam, 1994). För att skapa mig en bra bild av insatsen social samvaro blev det viktigt att samla in olika delar och jag har undersökt insatsen utifrån litteraturstudier, dokumentstudier, intervjuer och intervjuformulär.

Denscombe (2000) beskriver fallstudiens starka sida med att den tillåter forskare att samla in en rad olika källor. Den inte bara tillåter detta, den inbjuder och uppmuntrar faktiskt forskaren att göra det (s 43). Merriam (1994) menar att forskningsmetoden är särskilt användbar för att studera situationer och problem i vardagen. Den kommer från ett kvalitativt forskningsparadigm och detta innebär att forskaren fokuserar på processen, förståelsen och tolkningen snarare än att vara experimentell och deduktiv. Fallstudier är alltså av kvalitativ art och betonar beskrivning och tolkning inom en avgränsad kontext. Därför har jag valt denna metod för att kunna svara på uppsatsens syfte.

Tillvägagångssätt

Tillträde till forskningsområdet fick jag genom hemvårdens avdelningschef samt biståndsenhetens områdeschef. Det var de som gav mig tillstånd att ta del av biståndsutredningar och dokument. En annan viktig person blev utredningssekreteraren för kommunens vård och omsorg.

Intervjuer

Först försökte jag ta reda på vad social samvaro egentligen var, vad det står för. Kvale (1997) beskriver olika stadier i intervjuprocessen och de två första handlar om god planering och tematisering. Här besvaras frågorna *varför*, *vad* och *hur* i nämnd ordning. Varför, handlar om att klargöra syftet med undersökningen. Vad, är förkunskapen om det som ska undersökas. Hur, är att få kunskap om olika intervju och analystekniker samt avgöra vilka som är lämpliga för studien.

Jag använde Kvales beskrivning av en intervjuguide då jag formulerade mina frågor till kommunens tjänstemän. Intervjuguiden beskrivs som en metod till för att förhålla sig till ett visst tema och omfattar olika förslag av relevanta frågor (Kvale, 1997). Innehållet blev sex teman och dessa var bakgrund, tillkomst, innebörd, tillvägagångssätt, betydelse och uppföljning (bilaga 1). Utifrån dessa teman ställde jag frågor till två kommunala tjänstemän. Intervjuerna skrev jag sedan ut till en skriftlig version för att lättare kunna arbeta med materialet.

Dokumentstudier

Andra steget blev att undersöka vad äldre ansöker om, hur deras behov uttrycks i biståndsbedömningar. Enligt sekretesslagen (1980:100) får man inte som utomstående tillgång till information om äldre som har äldreomsorg utan deras tillåtelse. För mina studier av biståndsutredningar behövde jag inte alla sekretessbelagda uppgifter (i form av namn, adress och personnummer) och jag fick därför tillstånd av kommunen att läsa utredningar. När jag bad om tillståndet var 47 personer beviljade insatsen och jag fick en lista på dessa personer, där jag sedan valde att läsa varannan utredning dvs hälften av de som var beviljade insatsen social samvaro. Min tanke med att välja hälften av utredningarna var att deras resultat sannolikt kunde vara tillämpbart på de övriga. Avsikten med att läsa utredningar var att se hur social samvaro uttrycktes, vilket kön den sökande hade och vilket år personen var född. Materialet bestod av 24 utredningar, varav 16 var från kvinnor och 8 från män. De var födda mellan 1910 – 1939 och utredningarna är analyserade med en metod som kan liknas med innehållsanalysen (Boréus & Bergström, 2005).

Intervjuformulär

För att få reda på betydelsen av insatsen social samvaro använde jag mig av ett intervjuformulär (bilaga 2). Denscombe (2000) beskriver vad som är karaktäriskt för ett formulär och det är bland annat;

- att de skall vara utformade för att samla information som sedan skall analyseras
- de skall bestå av ett antal nedtecknade frågor
- de samlar information genom att fråga människor direkt

Författaren menar att intervjuformulär som genomförs ansikte mot ansikte är värdefulla för samhällsforskningen och informationen som framkommer kan delas in i två kategorier – fakta och åsikter (Denscombe, 2000). Den faktiska informationen består av frågor som gäller ålder, kön, civilstånd osv. Åsikter, attityder och synpunkter framkommer genom att intervjupersonerna snarare bedömer frågorna i formuläret än redogör för fakta. Formuläret ställdes till 8 intervjupersoner i deras egna hem och de som önskade hade en anhörig eller nära vän med sig. De som svarade på mitt intervjuformulär var samtliga kvinnor och de var födda mellan 1912 - 1939. Denscombe (2000) beskriver hur varje intervjuformulär måste ha ett försättsblad och jag utformade mitt försättsblad till ett informationsblad som jag sedan lämnade till varje person (bilaga 3).

Urval

Urvalet för intervjuformuläret utgjordes av äldre personer, över 65 år som var biståndsbedömda med beslut på den kommunala insatsen social samvaro.
Jag fick en lista av kommunen, på samtliga personer som var beviljade insatsen social samvaro och jag bad biståndshandläggare från respektive hemvårdsområde studera listan. De hjälpte mig att inte ta med de personer som hade för stora svårigheter att göra sig förstådda på grund av minnes- eller kommunikationsproblem som tex demenssjukdom eller afasi. Biståndshandläggarna tog även den första kontakten och frågade personen om den var intresserad av att ställa upp i studien. De som var positiva till detta kontaktade jag för att boka en tid. Tyvärr var det inga män som ställde upp i studien och totalt intervjuade jag åtta kvinnor med biståndsbeslut på insatsen social samvaro.

Bearbetning och analys

Att analysera betyder att skilja något i delar eller element och det centrala i analysen är forskarens syfte och frågeställningar. Frågeställningarna följs upp genom planering, intervjuer och utskrifter (Kvale, 1997). Biståndsutredningarna har jag analyserat med hjälp av en innehållsanalys som sedan används ihop med ad hoc.

Innehållsanalys

Innehållsanalysens tillvägagångssätt består i att kvantifiera, det vill säga räkna förekomsten av eller mäta vissa företeelser i en text. Boréus & Bergström (2005) skriver att oftast är forskaren intresserad av hur något värderas eller framställs. Författarna anger ett antal punkter som skall följas och det är bland annat att samla in materialet, göra ett analysinstrument, ta ställning till vad som skall räknas med mera (Boréus & Bergström, 2005). Jag skrev upp på papper, personens födelseår, kön, ord som uttryckte social samvaro, betydelsen av insatsen etc.
Som mitt exempel nedan visar, valde jag att strukturera upp mitt material, för att kunna få en helhetssyn av det. Materialet blev då lättare att hantera och jag hade allt material på en överskådlig yta.

Tabell 1 *ex på mitt analysinstrument.*

Kön	Född	Umgänge med andra	Boendesituation	Uttryckt behov
K	1928	Träffar barnen flera gånger i veckan. Umgås m grannar.	Ensamboende.	Känner sig ensam. Söker en pratstund.
K	1924	Gift. Träffar sina barn ibland. Umgås med andra via röda korset.	Bor med sin make.	Pratstund samt hjälp att komma iväg på olika aktiviteter.
M	1929	Inga andra kontakter än hemvården.	Ensamboende.	Känner sig ensam. Pratstund och möjlighet till utevistelse.

Ad hoc

Ad hoc är en metod som används frekvent och innebär att man inte använder sig av en standardmetod utan skiftar mellan metoder och väljer den som passar bäst. Man kan till exempel lägga märke till mönster, skapa kontraster och göra jämförelser vid analys. Detta gör man för att se alla delar som är involverade (Kvale, 1997). Jag läste först igenom materialet noga och skaffade mig på så vis ett helhetsintryck av datamaterialet. Sedan kunde jag gå tillbaka till särskilda avsnitt i materialet för att söka efter gemensamma faktorer. Likheter och skillnader uppmärksammades och markerades med olika färger. Jag har sedan gjort en tolkning av intervjupersonernas resonemang. Det innebär att fördjupa förståelsen av den text som har framkommit och för detta krävs öppenhet, följsamhet och reflektion av forskaren (Kvale, 1997). Jag har sedan analyserat mitt material med väl valda citat från mina intervjupersoner.

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Frågan om validitet och reliabilitet är viktig att besvara för att resultatet av studien skall bli användbart. Validitet handlar om tolkningen och sanningsvärdet av resultatet (Kvale, 1997). Här kan jag som forskare fråga mig själv, har jag undersökt det jag uppgett att jag skall undersöka? Läsaren ska även kunna följa forskarens steg i rapporten. Reliabilitet innebär att mätningarna är riktigt gjorda och handlar om säkerhet och precision i datainsamlingen, det vill säga om det finns överensstämmelse mellan olika insamlingstillfällen med samma metod (Kvale, 1997). Jag gjorde mina intervjuer med hjälp av ett intervjuformulär och en intervjuguide. Frågorna var i förväg nedskrivna och samma frågor användes till samtliga intervjupersoner.

Urvalet av intervjupersonerna hade kanske varit mer tillförlitligt om en oberoende person valt ut personerna, men det kändes positivt att biståndshandläggarna kontaktade de äldre. De har stora kunskaper och känner till de äldre väl samt har god kännedom om vilka som kan tala för sig själva.

Om en forskning har hög reliabilitet betyder det att resultatet av forskningen kan upprepas och det anger hur pålitligt resultatet är. Reliabilitet innebär att olika forskare, oberoende av varandra, ska komma fram till samma resultat när de studerar ett material. För att få en så hög reliabilitet som möjligt, i min studie, har jag försökt att beskriva de val och de angränsningar jag gjort så noga som möjligt (Kvale, 1997). Enligt Denscombe (2000) handlar generaliserbarhet om att kunna generalisera studien till andra verksamheter eller situationer. Min studie är liten och kan ha sina begränsningar då intervjuerna är få till antalet och sociala insatser ser olika ut i olika kommuner. Denscombe menar dock att möjligheten att generalisera resultat handlar om i hur hög grad studien liknar andra av samma typ.

Etiska överväganden

En forskningsstudie ställer höga krav på det etiska förhållningssättet och under hela arbetet med uppsatsen har Vetenskapsrådets etiska riktlinjer uppmärksammats, det vill säga att kraven på information, samtycke, nyttjande och konfidentialitet har beaktats (Vetenskapsrådet, 1990). Jag var noga med att informera om de forskningsetiska reglerna när jag tog kontakt med mina intervjupersoner och då redogjorde jag även kort för hur intervjuformuläret/intervjun skulle gå till. Jag berättade att jag önskade använda mig av bandspelare och samtliga fick information om att det var frivilligt att svara på frågorna. Jag beskrev att materialet skulle behandlas konfidentiellt och att de intervjuade inte skulle känna igen sig i texten. När jag sedan kom på besök berättade jag muntligt en gång till om de forskningsetiska reglerna och i samband med detta lämnade jag även ett informationsblad om mig, min studie och dess syfte (bilaga 3). Enligt Kvale (1997) är det viktigt att ha med sig forskningsetiska frågor i hela processen, och det har jag haft från det jag närmade mig området tills det jag slutförde uppsatsen.

Källkritik

Tidigare forskning och litteratur har jag sökt efter på högskolan Väst biblioteks sida, tex Libris, artikel sök BTJ eller på Socialstyrelsens publikationer och på Internet (ex google). Jag har använt mig av följande sökord; äldre, social samvaro, gemenskap, socialt innehåll, insatser och hemtjänst.

Dessa källor har varit väl fungerande för mig då de har varit lättillgängliga och informationen jag har sökt har funnits där. Få studier har direkt berört den sociala samvaron, men de har på ett eller annat sätt hänvisat till det sociala innehållets betydelse för individens välbefinnade och livskvalitet. Flera av författarna till min valda litteratur och forskning har betonat det sociala innehållet så litteraturen har inte varit vinklad på något sätt.

3. BAKGRUND

Statliga stimulansmedel

I prop. 2000/01:80 beskrivs att tidiga insatser i form av social rådgivning och personligt stöd är centrala och effektiva inslag i socialt arbete. I propositionen konstaterades att det är viktigt att regering och riksdag främjar en fortsatt metodutveckling inom detta område och det kan ske genom att Socialstyrelsen får i uppdrag att fördela särskilda stimulansmedel.

Regeringen gav 2007, Socialstyrelsen i uppdrag att ansvara för fördelningen av statliga stimulansmedel samt att följa upp och utvärdera dessa. I riktlinjerna för stimulansmedel som kom 2006 beskrivs att ”medlen ska användas för att utveckla kvaliteten inom äldreomsorgen med fokus på den vård och omsorg som den äldre brukaren får” (SOS, 2008-131-34 s 3). Regeringens utgångspunkt är att kvalitén måste höjas, såväl det medicinska omhändertagandet som det sociala innehållet där äldres sociala behov särskilt behöver uppmärksammas (regeringsbeslut, 2007-01-18 nr 6). Regeringen vill även se en samverkan mellan de huvudmän (kommuner och landsting) som ansvarar för vård och omsorg och ett ökat samarbete med frivilligsektorn för att hitta generella insatser. Att exempelvis kunna delta i olika dagverksamheter eller träffpunkter kan ge stimulans och innehåll på vardagen (regeringsbeslut, 2007-01-18 nr 6). Det är med statliga stimulansmedlen Lidköpings kommun har startat upp insatsen, vilken benämns social samvaro.

Socialstyrelsen (2008) beskriver i ”Uppföljning av 2006, 2007 och 2008 års stimulansmedel” att kommuner och landsting är mycket positiva till stimulansmedlen. Bland annat deklareras att kommuner och landsting ges möjlighet att fokusera på områden som de själva vill satsa på och/eller är eftersatta sedan tidigare. År 2007 ansökte 205 kommuner om stimulans medel för det sociala innehållet. I ansökan till Socialstyrelsen skulle de beskriva vad pengarna skall användas till, hur det tidigare sett ut inom detta område samt hur de tänkt följa upp insatserna som planeras.

Flera kommuner har i ansökningarna beskrivit att äldre är nöjda med det fysiska omhändertagandet de får, men att dagarna kan bli väldigt tråkiga och innehållslösa (SOS, 2008-131-34 s 43). Detta beskrivs vara en anledning till att kommunerna vill satsa på det sociala innehållet.

Socialstyrelsen kommer våren 2009 begära in uppgifter om hur huvudmännen har nyttjat 2007 och 2008 års stimulansmedel. ”Ur ett landstingsperspektiv kan brister i sociala nätverk och social stimulans vara en anledning till att äldre läggs in på sjukhus. Några landsting engagerar sig i kulturell verksamhet riktad mot äldre, men det sociala innehållet är huvudsakligen en kommunal angelägenhet i de aktuella ansökningarna” (SOS, 2008-131-34 s 44). Det sociala innehållet verkar hamna mer på kommunerna än på landstingen, men då det inte finns någon uppföljning ännu, har jag inte kunnat undersöka vad kommuner och landsting valt att lägga pengar på. Socialstyrelsen beskriver dock att flera ansökningar ger uttryck för att starta dagcentraler eller träfflokaler för äldre.

Maria Larsson, Äldre- och folkhälsominister vid Socialdepartementet säger i ett tal, (080826) att stimulansmedlen är till för insatser mot ensamhet. Här beskriver hon att ensamhet är ett stort problem bland äldre. Hon menar att det är avgörande för vår hälsa att vi har ett rikt liv med gemenskap med andra (www.regeringen.se). Ensamhet hos äldre kommer jag att undersöka närmare i min studie.

Bistånd enligt Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen, SoL (2001:453) beskrivs som en välfärdslag och i socialtjänstreformen 1980 lades dess grundläggande målsättningar och värderingar fast (prop. 2000/01:80). Principer om bland annat helhetssyn, självbestämmande, frivillighet, förebyggande perspektiv samt att ta vara på den enskildes egna resurser, fastställdes då. Reformen var ett arbete som hade präglat större delen av 1970-talet och SoL ersatte barnavårdslagen, nykterhetsvårdslagen samt socialhjälpslagen.

Statens ansvar för medborgarnas sociala välstånd har i SoL ålagts kommunerna (prop. 2000/01:80). SoL är en målinriktad ramlag som ger kommunerna stor frihet att utforma verksamheten med utgångspunkt från lokala förutsättningar och behov (Socialstyrelsen, 2008).

Den kommunala äldreomsorgen är alltså en del av socialtjänstens verksamhet och regleras förutom av SoL, även av Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Utgångspunkten i SoL är att den enskilde individen själv bestämmer över sin situation. Lagen bygger på frivilliga insatser och betonar den enskildes ansvar för sin egen situation. Det innebär att den enskilde själv får bestämma om han/hon vill ta emot en social insats eller inte. Ingen ska påtvingas sociala insatser, som de själva inte vill ha eller som de inte tror på. Helhetssynen innebär att en individs totala sociala situation och omgivning ska uppmärksammas och det gäller att förstå den enskildes situation i förhållande till det sammanhang och den sociala omgivning individen ingår i eller är en del av (prop. 2000/01:80: Socialstyrelsen, 2008). Tillsynsmyndigheter är Socialstyrelsen och Länsstyrelsen, men de har olika roller i fråga om tillsynen. Socialstyrelsen har den övergripande tillsynen och Länsstyrelsen har den primära tillsynen.

Kommunernas biståndshandläggare har som uppgift att handlägga ärenden om bistånd enligt SoL. Handläggningsprocessen börjar med en ansökan om hjälp och den kan vara skriftlig eller muntlig. Ansökan behandlas och utreds därefter av handläggare som också har till uppgiften att fatta beslut. Denna process inkluderar behovsbedömning och ett beslutfattande och är avgörande för vem som ska få hjälp och vilken hjälp som beviljas. Socialstyrelsen (2008) menar att behovet av stöd och service varierar från person till person och i livets olika skeden och det är med stor lyhördhet och respekt man lyssnar till den enskildes önskemål. Bergstrand (2004) skriver att det är viktigt att den äldre själv får bestämma över sitt liv och fatta sina egna beslut.

Lindelöf & Rönnbäck (2004) menar att självbestämmande och integritet är två ledord i äldreomsorgen och att det unika och individuella hos varje individ skall ses. Den enskildes vilja och önskemål ska styra handläggarnas tillvägagångssätt och den som arbetar som handläggare ”måste väga ihop lagstiftning, etik, vetenskap och beprövad erfarenhet till en helhet i sitt dagliga arbete” (Socialstyrelsen, 2008 s 33). Handläggaren måste utgå från den enskildes egna upplevelser om sina behov och SoL ställer krav på att den enskilde skall vara med och utforma åtgärderna tillsammans med biståndshandläggare från äldreomsorgen.

Bergstrand (2004) menar att delaktighet är ett sätt att skapa engagemang och att alla biståndsformer skall utformas så att de stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall. Ett grundläggande mänskligt behov är att individen får fortsätta att vara den person som den tidigare varit och jag tycker att Socialtjänstlagens principer och vägledningar ger uttryck för detta. En ansökan om insatsen social samvaro bifalles om behov finns, enligt;

> Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv (SoL 4 kap. 1 §).

4. KUNSKAPSLÄGET

Tidigare forskning om ämnet social samvaro i äldreomsorgen har jag funnit ganska begränsad. Begränsad på så vis att det inte har varit forskningens huvudsyfte att undersöka den sociala samvaron. Forskningen har dock hänvisat till det sociala innehållets betydelse eller behovet av gemenskap med andra. En anledning till att det saknas forskning kring ämnet kan vara att det först nu uppmärksammats bla genom media och statliga stimulansmedel. I framtiden behövs mer forskning kring detta ämne då det blir mer och mer viktigt att se hela människan och hennes sociala situation. Jag har valt den forskning och de rapporter som passat till detta ämne och som belyser det sociala innehållet i äldreomsorgen på ett eller annat sätt.

Möten mellan människor

Den forskning jag tagit del av beskriver bland annat människans behov av att möta andra människor. För äldre människor är dessa möten vanliga på olika dagcentraler eller träffpunkter och flera kommuner, som sökt statliga stimulansmedel för det sociala innehållet, har valt att satsa på dessa verksamheter (SOS, 2008-131-34). Svensson (2006) beskriver att den sociala samvaron står i centrum på dessa träffar och den ger förutsättningar till möten mellan människor för att umgås eller för att göra saker tillsammans (s 44). Äldre beskriver den sociala samvaron som livsviktig och det handlar om att få träffa andra, prata med andra, slippa sitta ensam, få komma ut på aktivitet samt att trivas med andra. Att inte komma ut och träffa andra beskrivs vara själsdödande dvs att ha tråkigt, bli förslöad, fördummas eller det är andefattigt. Social samvaro i hemvården finns inte lika bra beskriven som den sociala samvaron på en träffpunkt eller dagcentral. Däremot finns behovet av social samvaro beskriven.

I en c-uppsats från 2005 beskrivs äldre ha ett större behov av att få social samvaro med personalen, än att få serviceinsatser utförda som tex städ och tvätt. Många av de äldre var ensamma och såg den sociala samvaron tillsammans med personalen som guldkanten på tillvaron (Emmoth och Sirugo, 2005). Olby (1997) beskriver ungefär samma sak i sin studie. Här hade äldre stor tilltro till personalens hjälpinsatser och en förståelse för att personalen inte alltid hann att göra allt, utan ibland enbart de mest nödvändiga sysslorna. Det som ofta inte hanns med var dock insatser av social karaktär och det var dessa insatser äldre saknade och hade behov av.

Gemenskap med andra

Svensson (2006) beskriver att social samvaro och gemenskap är två liknande begrepp men de har olika betydelse. Social samvaro skildras med sällskaplig, umgänge och samvaro. Gemenskap beskrivs med samhörighet, solidarisk och kollektiv. Han menar att det handlar om att ingå i en social samvaro och omslutas av gemensamheten (s 204). I gemenskap med andra finns möjligheten att umgås eller hålla kontakt med det informella nätverket dvs släkt, vänner och bekanta. För en del äldre kan det vara svårt att bevara sin gemenskap med andra på grund av funktionshinder, ohälsa eller att minnet sviker. Forskning visar dock att gemenskapen med andra är viktig och äldre som inte kan/orkar hålla kontakten själv, bör få hjälp och stöd via en kommunal eller ideell hjälpinsats för detta ändamål (SOS 2003:109-20). Stödet kan bestå i att få hjälp att ringa ett samtal eller att skriva/läsa ett brev. Ju äldre personen är desto mindre kontakter har den utanför den egna familjen och ju större socialt nätverk den enskilde har, desto mindre hjälpbehov har personen av samhällsinsatser (Berg, 2007: Lennartsson, 2001: Bendz, 2005). För många äldre handlar gemenskapen om stödjande kontakter med barn och andra nära (Nilsson, 2004). Det är alltså av den nära familjen, den äldre i första hand får hjälp av och sina behov tillgodosedda, men äldres kontakt med grannar ökar med åldern och man hjälps då åt att hålla ett öga på varandra (Berg, 2007).

Välbefinnande

Välbefinnande hänger samman med individens sociala nätverk och de äldre som har ett glest socialt nätverk upplever sig ha en lägre grad av välbefinnande (Tornstam, 2005). Välbefinnandet påverkas även av upplevelsen över att ha kontroll i sina sociala relationer och över sitt sociala stöd (Hammarström & Torres, 2005). Främst är det den nära familjen som står för det sociala stödet och forskning beskriver att det kan vara svårt att bli beroende av andra människors hjälp och behöva be om hjälp. Äldre som upplever att de har kontroll över sin situation, kan ta emot stöd utan att uppleva det som ett hot mot det egna jaget.

Men i de fall äldre känner att den egna situationen bestäms av ”mäktiga andra” kan det subjektiva välbefinnandet minska. Att erhålla hjälp från opålitliga källor kan främja stress och spänningar för den äldre. Att inte kunna lita på att hjälpen kommer eller att hjälpinsatsen varierar gör att äldre inte har kontroll över sin situation (Hammarström & Torres, 2005). Bendz (2005) skriver att det centrala i alla människors välbefinnande är att vi ”tillåts ha kontroll över det som händer i vår vardag” (s 28). Hagberg (2002) menar att välbefinnandet hänger samman med individens livshistoria, upplevelsen av denna samt individens sociala nätverk. Det sociala stödet kan bla ge bättre hälsa, mindre sjukdomsupplevande och ett ökat hälsobeteende genom den minskade utsatthet och sårbarhet som ett fungerande social nätverk utgör (s 77).

Vänskap och svaga band

Tornstam (2005) beskriver det social nätverkets betydelse för ett gott åldrande. Han menar som andra forskare att den nära familjen betyder mycket för den äldre människan. Han beskriver även vänskap och vänskapsteorin. Tidigare forskning har sett att individer som är lika varandra i större utsträckning hittar varandra och blir vänner, än individer som är mycket olika varandra. Likheten kan bestå i kön, ålder, klass m.m. En likhet som är av stor betydelse är ålderslikhet. För att förstå begreppet ålderslikhet måste man skilja på individer som är födda samma år, vilket innebär att individerna delar en rad erfarenheter och upplevelser som samhällsutveckling, krig och fred. Samt de som befinner sig i samma situation i livet, på samma ställe i livscykeln. Beaktande måste tas till individens position i sin livscykel samt individens livscykelålder. Tornstams resonemang menar att vänskapsrelationer kommer främst att uppnås mellan individer med relativt likartad ålder. Svensson (2006) beskriver även andra relationer som viktiga och använder bland annat begreppet weak ties (Granovetter, 1973: 1982) som översätts till svaga, lätta och ytliga band i kontrast till starka band (s 206). Dessa kontakter är inte intima och bindande, men de är ändå viktiga och har en lokal förankring i grannskapet. Relationer till kollegor, grannar och människor man möter tillfälligt, men behåller viss kontakt med, har svagare band än familjemedlemmar och nära vänner. Dessa kontakter kan dock bidra till stöd och hjälp i att hantera en del svårigheter och praktiska problem i vardagen, som till exempel hjälp med en hushållssyssla, någon att småprata med osv.

Meningsfull tillvaro

En meningsfull tillvaro beskrivs bland annat med att ha någon att prata med och dela sina tankar med. Olby (1997) har i sina samtal med äldre märkt att behovet av att få samtala och blicka bakåt på sitt liv är stort. Framförallt vill man prata om sådant man lyckats med, det man kände sig stolt över och det som bidraget till en positiv självbild. Att vardagstillvaron fungerade var viktigt, men att få komma underfund med vem man var, bli sedd och bekräftad betydde nästan lika mycket. Olika forskare beskriver att det är viktigt för välbefinnandet att ha andra att prata med och äldre beskriver själva att krämpor kan förstoras upp, om de går ensamma och ingen har att prata med (Svensson, 2006: Nilsson, 2004). Det är dessa insatser som fattats i dagens äldreomsorg och regeringen satsar statliga stimulansmedel för att uppmärksamma detta. Andersson (2002) menar att det moderna äldrelivet varken kan beskrivas eller dess behov tillgodoses utan att de sociala förutsättningarna uppmärksammas.

Frivilliga kontaktverksamheter kontra kommunala insatser

Svensson (2006) beskriver olika kontaktverksamheter som utför ideellt arbete till äldre. Dessa verksamheter handlar bland annat om besök i hemmen eller telefonsamtal med äldre. De som utför dessa frivilliga kontaktverksamheter beskrivs antaga att hemtjänstpersonalen inte hinner med eller inte självklart utför dessa sysslor (s 48). En kommunal insats kan bestå i att vara ett sällskap för den äldre och bryta dens isolering, men det är vanligare att detta utförs av frivilliga verksamheter (Dahlberg, 2002 s 257). Som jag förstår det av tidigare forskning och litteratur är det idag ovanligt att en kommun erbjuder sociala insatser i ordinärt boende. Mötesplatser och dagcentraler är däremot vanligare. I en rapport från Socialstyrelsen beskriver omvårdnadspersonal att äldre är hela och rena, men personalen anser sig inte hinna med deras själar (2003:109-20, s 6). Rapporten menar att sociala insatser ska medverka till att den enskilde får vara sig själv, även om denne uppnått en hög ålder och är beroende av andra personers stöd för att klara sin vardag. Rapporten beskriver även en definition av det sociala innehållet i hemtjänsten med utgångspunkten i den enskildes intressen, relationer och kontakter med andra människor samt den enskilde som en medborgare i samhället. Rapporten menar att äldre skall ges möjlighet att ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra och vara delaktiga i samhället.

> Det sociala innehållet i hemtjänsten är allt det som medverkar till att den äldre – trots att han eller hon är gammal och behöver stöd – kan fortsätta att vara sig själv. Det handlar om att få bevara sin särprägel, sina vanor och sin identitet (s 5).

Summering

Kunskapsläget beskriver att det är viktigt för människan att träffa andra människor. Att bli sedd, hörd och bekräftad är betydelsefullt för individens välbefinnande och äldre kan få detta tillgodosett på en dagverksamhet eller träffpunkt. Hemvårdsinsatser av social karaktär, där man tillsammans sitter ner och pratar eller gör någon form av aktivitet beskrivs däremot som ovanliga. Socialstyrelsen har på senare tid uppmärksammat detta och den forskning jag tagit del av visar att äldre ofta önskar en social samvaro tillsammans med vårdpersonal.

5. CENTRALA BEGREPP

Ensamhet

Att många äldre ansöker om insatser av social karaktär då de upplever sig som ensamma, framkommer i en rapport från Socialstyrelsen (SOS, 2003:109-20). Tornstam (2005) menar att samhällets syn på ensamma äldre, bygger på en myt som är skapad av media. Myten bygger på stereotypa uppfattningar som att äldre är svagare, sjukare och ensammare. Den grundar sig på uppfattningar som kan vara mer eller mindre sanna för olika individer, men inte för alla äldre. Media har kategoriserat alla äldre till en kategori för att kunna förstå äldre och ensamhet. Sedan har de visat upp bilden som om den gällde samtliga äldre.

I Andersson (2002) beskriver Weiss begreppet ensamhet som en samvaro utan andra individer. Ensamhet kan ses både som en social och emotionell isolering. Den sociala isoleringen uppkommer som en brist på sociala relationer och den emotionella isoleringen som en avsaknad av intima relationer (s 148). En person kan alltså uppleva ensamhetskänslor även om det finns andra personer i omgivningen. Känslan av ensamhet har olika betydelser för olika individer och för att förstå innebörden av ensamhet behöver man ha detta i åtanke (Andersson, 2002).

I Tornstam (2005) beskrivs Gaevs fem olika kategorier av ensamhet och dessa är;

- Det inre jagets ensamhet - en ensamhetskänsla som har sin grund i ett främlingskap till den egna personligheten.
- Fysisk ensamhet - en ensamhet som har sin grund i vårt behov av fysisk närhet och kontakt med andra människor.

- Emotionell ensamhet - kan definieras som en allmän känsla av nedstämdhet och längtan, som vi känner då vårt behov av känslomässig närhet till andra människor inte blir uppfyllt.
- Social ensamhet - har sin grund i ett ouppfyllt behov av att vara delaktig i, och ha en position i samhället.
- Andlig ensamhet - syftar på en känsla av tomhet och isolering som uppstår, då vårt behov av mål och mening med livet inte blir uppfyllt (Tornstam, 2005 s 166).

Välbefinnande

Värdighetsutredningen (SOU, 2008:51) beskriver att välbefinnande hör ihop med andra begrepp som tex trygghet och meningsfullhet (s 30). Att skapa förutsättningar för välbefinnande betyder att den enskilde ska få hjälp så att hon/han kan känna trygghet och få uppleva att livet är meningsfullt. Tryggheten kan ligga i bemötandet från personal, ett trygghetslarm eller att känna igen sig i vardagliga situationer. Meningsfullhet kan handla om att skapa förutsättningar för sådant som ger livsmod och livsglädje. Välbefinnande handlar även om individens sociala relationer, dennes sociala stöd och känslan av att ha kontroll över vardagen (Hammarström & Torres, 2005). Äldreomsorgen skall skapa förutsättningar för och bidra till den äldres välbefinnande och värdighetsutredningen menar att det bör vara en central uppgift att uppmärksamma och försöka förstärka välbefinnandet hos äldre (SOU, 2008:51 s 126). Att kunna göra sådant man tidigare gjort eller ha möjligheten att bestämma själv, beskrivs betyda mycket för den enskilde och det sociala nätverket hjälper ofta den äldre till en meningsfull vardag. Lennartsson (2001) fann i sina studier att det sociala nätverket och den goda kontakten med barn och andra vänner påverkar äldres hälsa och välbefinnande positivt. De som däremot har få kontakter med andra kan behöva hjälp från samhället för att uppnå ett bättre välbefinnande tex genom en social insats.

Det goda åldrandet

Tornstam (2005) menar att det goda åldrandet har präglats av det engelska begreppet ”successful aging”, där aktivitet har haft en framträdande roll. En uppfattning har varit att den åldrande människan har samma behov av aktivitet som den hade i medelåldern och att det då är viktigt att fortsätta vara aktiv som äldre (aktivitetsteorin). En annan uppfattning är att man inte behöver hålla sig aktiv som äldre då man inte längre har samma längtan efter aktivitet (disengagemangteorin). Båda dessa uppfattningar är kritiserade teorier som har använts för att definiera livstillfredsställelse, vilket är ett begrepp som används synonymt för ett gott åldrande.

Senare forskning om dessa teorier är kritiskt inställd till dess relevans och de får lite stöd då det finns motstridiga samband mellan dessa teorier och livstillfredsställelse (Berg, 2007; Tornstam, 2005). Dessa knyts även till ett resonemang om att det goda åldrandet förutsätter anpassning (Tornstam, 2005). Anpassning till både *inre* och *yttre* förhållanden, som på ena eller andra sättet förändras i samband med åldrandet. Det inre, handlar om individens subjektiva upplevelse av sin egen situation. Det yttre, handlar om anpassning som går ut på att förändra livet till rådande normer och värderingar, att bete sig som man tror det omgivande samhället förväntar sig.

Begreppet, det goda åldrandet blir då konstruerat av värdebestämda godtyckligheter då det grundar sig på vad som anses normalt i åldrandet. Anpassning handlar inte bara om att anpassa sig till livsförändringar utan också att på ett framgångsrikt sätt åldras med livskvalitet och att må bra. Balansen mellan individers förmågor, till exempel hälsa och den sociala miljön är avgörande för hur individen anpassar sig. Samhällets krav på individens förmågor kan vara svåra för den enskilde att leva upp till, och det kan då tyda på att människan begränsas (Tornstam, 2005; Andersson, 2002). Svensson (2006) menar att synsättet bör gå från anpassning mot omorientering. Bland annat innebär pensioneringen en omställning från ett yrkesliv till ett liv med mer fritid (s 168). Svensson menar att det blir viktigt för människan att utveckla nya sociala roller och växa in i åldrandet.

Bendz (2005) beskriver att grundläggande för det goda åldrandet är;

- *egenmakt* i meningen att man som äldre fortfarande betraktas som någon,
- att man blir *sedd* och *lyssnad* till,
- att man tillåts vara *delaktig* och ha *kontroll* på den nivå man förmår och
- att man möts med *respekt*.

Till detta följer en kombination av tre faktorer.

- att man är frisk och att risken för att insjukna är liten,
- att man bibehåller en god psykisk och fysisk funktionsförmåga,
- ett aktivt engagemang som inkluderar nära relationer till släkt och vänner och att man kan delta i olika aktiviteter.

Bendz menar att man som äldre vandrar mellan det goda åldrandet och det mindre goda åldrandet. Det går i perioder och hon anser att det goda åldrandet enbart kan diskuteras när den äldre själv tycker att den mår väl och han/hon upplever livskvalitet. Andra faktorer som påverkar upplevelsen av ett gott åldrande är det sociala nätverket, möjligheten att delta i samhället, att få bekräftelse etc.

Summering

En individ kan känna sig ensam och ha ensamhetskänslor trots att han/hon har andra individer i sin närhet. När man studerar begreppet ensamhet blir det viktigt att skilja på faktisk och upplevd ensamhet och känslan av ensamhet har olika betydelse för olika individer.

Äldres välbefinnande påverkas bland annat av individens upplevelse av trygghet, meningsfullhet, livsglädje, sociala relationer och egenmakt. Välbefinnande är individuellt och utgår från individens upplevelse av sin situation.

Det goda åldrandet har i tidigare teorier präglats av aktivitet och anpassning. En nyare syn är omorientering i åldrandet där man omorienterar sig från en roll till en annan. Framförallt beskrivs det goda åldrandet som individuellt och individen påverkas genom samhällets syn, olika sociala miljöer, det sociala nätverket m.m. Gott åldrande kan bland annat uppnås om individen blir sedd, hörd, om den får vara delaktig och har egenmakt.

6. RESULTAT

I detta avsnitt redovisar jag mitt empiriska material från intervjuer, dokument och biståndsutredningar. Redovisningen görs med hjälp av olika teman, som framkommit efter genomgång av materialet. Jag använder olika datamaterial under dessa teman och förstärker resonemanget med citat från intervjuerna.

Insatsens mål

En kvalitetshöjning för kommunen

Social samvaro är en insats för att uppmärksamma äldre personers sociala situation samt en kvalitetshöjning för Lidköping kommuns äldreomsorg. Kommunen hade tidigare uppmärksammat att det sociala innehållet delvis saknades i de insatser kommunen erbjuder personer i ordinärt boende. Detta förklarades med att kommunen sparat in på dagcentraler och mötesplatser samt att ett nytt ekonomisystem hade påverkat det sociala innehållets relevans.

I arbetet med ett nytt ekonomisystem för hemvården preciserades priser för varje insats och insatserna definierades så man visste vad de innehöll. När arbetet stod klart visade det sig att social verksamhet, som sitta ner och fika eller att göra något annat med den äldre, som inte var en direkt omvårdnads eller sjukvårdsinsats, hamnade lite vid sidan av. Hemvårdens arbete handlade mer om att lägga om sår, ge mediciner, hjälpa den äldre upp och få i sig mat än att tillgodose sociala behov, som att få en lugn pratstund eller göra något roligt tillsammans. Kommunen ansåg att de behövde lägga till en insats av social karaktär, för att uppnå den kvalité de tidigare haft på hemvårdsinsatserna. De använde sig av Socialstyrelsens uppslag av det sociala innehållet, där äldre skall ges möjlighet att ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra samt vara delaktiga i samhället. Se nedan;

Tabell 2 *Socialstyrelsens definition av det sociala innehållet* (SOS 2003:109-20, s 9).

Aktiv och meningsfull tillvaro	Möjligheten att utöva sina intressen eller delta i aktiviteter som ger den enskilde en meningsfull tillvaro.
Gemenskap med andra	Möjligheten att umgås eller hålla kontakt med det informella nätverket, det vill säga släkt, vänner och bekanta.
Delaktig i samhället	Möjlighet att följa med i samhällsutvecklingen bland annat genom att läsa tidningar eller att kunna komma ut bland folk i största allmänhet.

Socialstyrelsen menar även att ett socialt innehåll kan handla om att goda relationer mellan personal och den enskilde utvecklas samtidigt som traditionella insatser görs.

I ansökan till Socialstyrelsen beskriver kommunen insatsen social samvaro som en utveckling av befintliga hemvårdsinsatser, som äldre i ordinärt boende kan ansöka om. Kommunen hade en insats som kallades aktivering och den ville man nu komplettera med en social insats.

> Att komplettera insatsen aktivering med socialt stöd skulle innebära att den äldre kan ansöka om en insats som är både socialt och/eller mentalt stimulerande. Mål; att vårdtagare som bor i ordinärt boende upplever en ökad livskvalité i och med att de kan ansöka om insatsen socialt stöd/aktivering (i ansökan).

Behovet skall styra

Insatsen social samvaro är öppen för alla som är i behov av insatsen och bor i ordinärt boende. Den beviljas med ett biståndsbeslut som föregås av en utredning.

Enligt riktlinjerna beviljas social samvaro i normalfallet med 1 timma per vecka men det är individens behov som skall styra insatsen och tiden. Social samvaro finansieras genom statliga stimulansmedel och dessa vänder sig i första hand till äldre personer, alltså ålderspensionärer och uppåt. Det är för denna målgrupp kommunen har fått stimulansmedel, men kommunen menar att det blir deras uppgift att hålla isär vilka pengar de finansierar insatsen med.

> Insatsen är till för alla som blir biståndsbedömda att de behöver den. De behöver detta annars faller det bort ur deras liv. Oavsett ålder bara du har behovet. Om vi får använda pengarna eller inte blir ju en fråga för kommunen (Tjänsteman).

Social samvaro drivs som projekt och under projekttiden är insatsen kostnadsfri för den enskilde. Kommunen menar att projektet ger dem möjlighet att prova sig fram och den sökande skall inte begränsas till vad den får ansöka om. Det skall istället vara en vid tolkning av innehållet i insatsen och det är individens behov som skall styra innehållet.

> Det skall vara en så fri önskning som möjligt men det finns ju självklart begränsningar på vad man kan tillgodose och det skall vara individuellt bedömt. Vi har ju fått stimulansmedlen för att stimulera det här och då skall vi inte, nu gör jag citationstecken, snåla med det. Det skall vara stimulans och social samvaro (Tjänsteman).

> Social samvaro blir en bakåt vänd definition, det är allt det som inte faller in i de andra insatserna. Det är en väldigt öppen insats det här, det är nästa allting. Den som får insatsen skall kunna forma den (Tjänsteman).

Förebyggande insats

Projekttiden anses vara ett bra tillfälle att arbeta in insatsen och få med den som en naturlig del i hemvårdsarbetet. Kommunen tror att insatsen kan vara förebyggande och då förebygga behovet av andra insatser tex så att äldre inte behöver flytta från sina egna hem. De tror även att insatsen kan påverka individens vardag på ett meningsfullt sätt och bidra till ett ökat välbefinnande. De tror att insatsen kan bidra till livsglädje då varje person får ansöka om det som kan påverkar dens vardag på ett positivt sätt. Insatsen bidrar då till ett ökat välbefinnande och ett gott åldrande för den enskilde.

> Vi tror att det är förebyggande insats och att vi kanske kan förebygga andra insatser. Men det är ju inte bara utav den anledningen, utan vi vill ju att äldre skall må bra och känna att man har något positivt att se fram emot (Tjänsteman).

Äldre skall vara medskapare

I regeringsbeslutet står det att äldre skall kunna påverka innehållet i insatsen, hur den utförs och på vilka tider. Kommunens tjänstemän ser detta som en viktig aspekt och menar att de äldre skall vara medskapare av insatsen social samvaro. Dvs att de skall vara med och utforma insatsen.

> Vi skall inte tala om vad de har möjlighet att få, utan de skall ansöka om det de vill göra. Nu utgår mycket från kollektiva aktiviteter som inte passar alla. Det är otroligt viktigt att trycka på detta att man får vara medskapare av insatsen. Den som får insatsen skall kunna forma den. Personligt (Tjänsteman).

De biståndsutredningar jag tagit del av, beskriver att den äldre ska vara medskapare av insatsen och att innehållet skall göras upp tillsammans med hemvården och den äldre. Kommunen ska inte bestämma innehållet i insatsen utan äldre skall ansöka om det de vill göra. Av de åtta kvinnor jag intervjuat, berättar fyra att de fått information om att de själva kan utforma insatsen och bestämma vad de vill göra med tiden. De övriga har inte fått denna information eller kommer inte ihåg att det nämnts. Tre av kvinnorna formade själva sin insats och sparade även ihop tid för att kunna göra det de önskade. Sex kvinnor beskrev att de var nöjda med innehållet i insatsen, medan två kunde tänka sig att få göra annat än det de tidigare gjort. En av dessa kvinnor var beviljad en pratstund varje vecka då hemvården kom hem till henne, satt ner och drack en kopp kaffe. Hon skulle gärna gå i affärer någon gång, men hade inte framfört detta till hemvården. Hon visste inte att hon kunde göra detta.

Den andra kvinnan, som kunde tänka sig ett annat innehåll på insatsen, hade gjort flest saker av samtliga jag intervjuat. Hon hade varit på olika aktiviteter varje vecka och räknade bland annat upp besök på museum, konditorier, affärer, torghandel m.m. Hon trodde att hon var tvungen att hitta på en aktivitet varje vecka och hon började få slut på idéer och började känna att insatsen var ett påhäng. Hon visste inte att hon lika gärna kunde stanna hemma och ha en pratstund med personalen. Hon trodde även att insatsen skulle vara mer fri och att hon kunde påverka vilken dag och tid hon önskade social samvaro på. Nu kände hon sig styrd till en dag och de tider hemvården kunde ställa upp.

> Jag vet inte om jag skall fortsätta med insatsen efter nyår. Jag känner mig bunden och styrd till en dag och det är jobbigt att hitta på något varje gång. Det orkar jag inte med, jag börjar bli för gammal för sånt (Kvinna, 92 år).

Ansöker om

I både biståndsutredningar och intervjuer framträder tre huvudsakliga anledningar till att äldre ansöker om insatsen social samvaro. I utredningarna har jag tittat efter uttryckta behov av social samvaro och samma mönster har avspeglat sig i mina intervjusvar. Nedan följer en beskrivning av orsakerna;

Tabell 3 *Uttryckt behov av social samvaro – vad äldre ansöker om*

Upplever sig ensam	Ansöker om en pratstund	Ansöker om något att göra
I 16 av 24 utredningar uttrycktes ensamhet.	I 14 av 24 utredningar uttrycktes behov av en pratstund.	I 12 av 24 utredningar uttrycktes något konkret att göra.
5 av 8 intervjupersoner kände sig ensamma.	5 av 8 intervjupersoner ansökte om en pratstund.	3 av 8 intervjupersoner ansökte om något konkret att göra.

Ensamhetsproblematik

Biståndsutredningarna beskriver att de äldre känner sig ensamma och deras önskan är att insatsen social samvaro kan förändra vardagen, om än för en stund. Framförallt ansökte de om en pratstund eller möjligheten att få komma ut och träffa andra. I 23 utredningar beskrivs den enskilde ha ett fungerande socialt nätverk i form av anhöriga och vänner. De flesta uppges ha kontakt med sina barn och barnbarn regelbundet, men 6 personer hade inga egna barn. De flesta hade dock andra vänner och bekanta att umgås med. En person beskrivs vara helt själv där hemvården är dens enda kontakt med andra. Detta tyder på att en person kan uppleva ensamhetskänslor även om det finns andra personer i dess omgivning.

Samtliga intervjuade hade regelbunden kontakt med sina barn och barnbarn. Sju av kvinnorna bodde ensamma och en kvinna bodde tillsammans med sin son. En intervjuperson berättade att ensamheten var svår och att hon inte träffade sina anhöriga så ofta som hon ville.

> Ensamheten är svår och jobbig. Helgerna är värst och jag längtar alltid till måndagen. På veckorna händer det i alla fall något som upptar tankarna på annat. Bland annat så kommer tidning och post. Det blir lite annat det (Kvinna, 89 år).

Flera intervjupersoner påpekade behovet av att få träffa sina nära och kära. De beskrev även att telefonkontakt med anhöriga och vänner inte var detsamma som att ses ansikte mot ansikte. Telefonsamtalen var viktiga men de var inte lika betydelsefulla som att träffas. Fem intervjuade beskrev även att vänner och bekanta avlidit och detta påverkade deras ensamhetskänsla.

> Förr var vi ett gäng på 14 nu är vi bara 4 kvar. Av de som är kvar, är det bara jag som klarar av att ta mig ut själv. Man blir ensam som äldre (Kvinna, 92 år).

Pratstund

En kvinna berättade att hon tidigare brutit lårbenshalsen och då haft mycket hjälp från hemvården. Allt eftersom hon blev bättre avslutades hjälpinsatserna och till slut hade hon enbart tillsynsbesök kvar. Då tittade hemvårdspersonalen in i fem minuter och såg till att allt var bra. Vid ett uppföljningsbesök av biståndshandläggaren byttes tillsynen ut mot insatsen social samvaro. Idag kommer hemvården en gång i veckan och pratar och fikar med henne. Hon menade att den sociala samvaron var mycket bättre än tillsynen, då personalen ofta hade bråttom och inte hann prata så mycket. Nu var det lugnare och mysigare, sa hon.

> Vi ser ju varandra i tvärtom roller, där det är jag som är värdinna och bjuder in dem till kaffet. Så har det aldrig varit förut. Vi har lärt känna varandra på ett annat sätt och jag kan stanna och prata med dem ute på stan om vi råkas mötas. På så vis känner jag fler i Lidköping (Kvinna, 69 år).

Kommunens tjänstemän är medvetna om att hemvårdspersonalen inte har tid att sitta ner för en pratstund. De menar att detta beror på att det sociala innehållet i hemvården har fått stå tillbaka för andra insatser och det hör även ihop med det nya ekonomisystemet samt olika besparingar kommunen gjort. Innan insatsen social samvaro satt personalen ner en stund vid mån av tid.

> Olika omvårdnadspersonal har olika inställningar till detta. Några anser sig ha tid och kanske tar sig den tiden oftare än andra. Andra gör sitt uppdrag, det som är beviljat och utför det och sedan går man (Tjänsteman).

En kvinna hade ansökt om hjälp då hon blev akut sjuk. Hon bodde tillsammans med sin son och han blev orolig för henne när han arbetade under dagarna.

Bland annat ansökte hon om insatsen social samvaro där hemvården kom två gånger i veckan för att prata med henne. Vid intervjutillfället mådde hon bättre och hon hade börjat trappa ner på hemvårdsinsatserna. Den sociala samvaron hade hon nu kvar en gång i veckan och hon lovprisade hemvårdspersonalen och deras gemensamma pratstunder.

> De (hemvårdspersonalen) är så snälla. De kommer ofta in och tittar till mig när de ändå springer förbi. Våra pratstunder har blivit en höjdpunkt på veckan (Kvinna, 74 år).

En annan kvinna hade ansökt om en extra pratstund med personalen, men menade att hon hellre ville prata lite varje dag och inte till en bestämd tid varje vecka. Kvinnan tyckte att insatsen var bra, men ansåg att personalen hade för bråttom när de var hos henne på dagarna. Hon menade att om personalen lugnade ner sig lite kunde de prata en liten stund varje dag.

En annan kvinna hade ansökt om att få någon med sig till Röda korsets verksamhet och få en pratstund där. Då hon led av svår yrsel hade hon inte kommit iväg till Röda korset och istället hade hon och hemvårdspersonalen en pratstund i hemmet. Hon var nöjd med detta och tyckte att pratstunden var guldkanten på tillvaron där hon både blev sedd och lyssnad till. Hon beskrev att det alltid fanns något att diskutera och de gjorde detta i lugn och ro.

Flera intervjupersoner beskrev även andra pratstunder som viktiga. Bland annat såg de kontakten med grannar som betydelsefull. Flera av kvinnorna träffade sina grannar varje vecka över en kopp kaffe och en pratstund. Några åkte även med sina grannar och handlade eller fick skjuts till läkarbesök och dyl. Grannkontakterna var ett viktigt inslag i vardagen.

Något konkret att göra

I hälften av biståndsutredningarna ansökte äldre om något konkret att göra som till exempel spela spel/kort, komma ut och få miljöombyte, eller gå i affärer. En man hade ansökt om hjälp med att läsa dagstidningen. Den utkom tre gånger per vecka och vid dessa tillfällen hade han hjälp att läsa tidningen. Flera biståndsutredningar beskrev även att den äldre inte kunde ta sig ut på egen hand och behövde då hjälp med att komma ut i friska luften. Det kunde handla om att få komma ut på sin altan, gå en promenad eller att få hjälp till en annan aktivitet.

Av intervjupersonerna var det tre som hade ansökt om något konkret att göra. En kvinna hade ansökt om att få komma ut på olika aktiviteter, men kände sig styrd till en dag och till de tider personalen hade att erbjuda.

Hon ansåg även att informationen kring insatsen var otydlig och hon hade fått olika besked från biståndshandläggaren och hemvårdspersonalen. Bland annat hade hon frågor gällande färdtjänstresor och hur de skulle betalas. Ytterligare en kvinna hade frågor kring insatsen och jag rekommenderade båda att kontakta biståndshandläggare för att få svar på dessa.

En kvinna berättade att hon var beviljad social samvaro med en timma per vecka eller fyra timmar per månad. Hon sparade ihop tid och var tredje vecka hade hon sparat ihop till tre timmar. Då gick hon och en personal från hemvården fram till Lidköpings torg där det är torghandel på onsdagar. De besökte torget och omkring liggande affärer, fikade och gick hem igen. Under hela sitt liv hade hon gått till torget för att handla men nu vågade hon inte gå själv då hon hade ont i sina ben.

> Jag har ingen möjlighet att ta mig fram till torget själv och jag är tacksam för hjälpen. Jag vill gå till de affärer jag annars inte kommer till. Bland annat brukar jag gå till apoteket (Kvinna, 80 år).

En kvinna berättade att hon hade sökt social samvaro för att få med sig någon ut. Hon vågade inte gå ut själv och tyckte det var tryggt att gå tillsammans med någon. Vid dåligt väder stannade de inne och hon och personalen hade då en pratstund i stället. De hade även hjälpts åt att lösa korsord och hon menade att det var en bra hjärngymnastik både för henne och personalen. Hälften av kvinnorna deltog även i kommunens dagverksamhet och lovprisade denna. Samtliga såg dagverksamheten som den ultimata sociala samvaron och dessa dagar betydde mycket för intervjupersonerna.

Insatsens betydelse

Det betyder mycket

I samtliga biståndsutredningar fanns ett mål beskrivet med insatsen social samvaro. Målet kunde bland annat vara att få en social stimulans på vardagen, en gemenskap med andra eller att bryta ensamheten. Målet är vad handläggaren och den enskilde hoppas uppnå med insatsen. Samtliga intervjupersoner svarade att insatsen betyder mycket för dem. De menade att insatsen utgjorde en skillnad i vardagen och att de fått något att se fram emot. Bland annat slapp de vara ensamma en stund, de fick någon att prata med och de kom ut på saker som de själva inte klarade av.

En av de intervjuade framförde att det bästa var att hon kunde bestämma själv och en annan menade att vi-känslan mellan henne och hemvården hade förstärkts. Insatsen hade bidragit till att hon hade fått en annan relation med personalen och att hon nu även kunde heja och prata med dem ute på stan.

> Det är roligt att kommunen satsar mer på individen och inte bara på vården i stort. Det känns som om kommunen satsar rätt (Kvinna, 69 år).

En kvinna menade att insatsen var betydelsefull och gav mening i vardagen, men den gick inte att jämföra med dagverksamheten. Dagvården betydde mer för henne och det var detta som var social samvaro för henne. Det var här hon träffade människor i sin egen ålder, fick träna sitt onda knä, pyssla och ha roligt. Hälften av kvinnorna deltog i kommunens dagverksamhet och prisade denna aktivitet högt. Anledningen till att dagverksamheten prisades högt var att man kom hemifrån en stund, man åt tillsammans med andra och inte i ensamhet och man fick prata av sig.

> Dagvården är det bästa på hela veckan. Jag åker till dagverksamheten varje fredag och det är höjdpunkten för mig. Det är social samvaro med likasinnade. Där har vi mycket att prata om – du skulle bara veta (Skratt) (Kvinna, 89 år).

Ensamhet

Jag frågade samtliga intervjupersoner vad de trodde insatsen betydde för andra äldre och samtliga trodde att insatsen var betydelsefull för ensamma äldre. Samtliga kvinnor trodde att många äldre satt ensamma och ingen hade att umgås med. Då var insatsen betydelsefull för dem och även deras enda kontakt med andra. Flera av kvinnorna beskrev även sin egen ensamhet och den berodde oftast på att dagarna var ensamma och tråkiga. En kvinna menade på att posten var höjdpunkten på dagen och en annan menade att dagarna var långa då hon satt i sin ensamhet. Den sociala insatsen blev då ett avbrott i ensamheten och något att se fram emot.

> För andra ensamma är den (insatsen) nog viktig. Jag har ju mina barn och barnbarn så jag är ju inte så ensam, men känner mig ändå ensam ibland. Det betyder mycket att få prata bort en stund (Kvinna, 89 år).

Trygghet - otrygghet

En av kvinnorna framförde att den sociala samvaron var något att se fram emot och hon slapp då sitta ensam en stund. Trots detta ville hon gärna berätta om den otrygghet hon kände i sitt boende och med de hjälpinsatser hon hade. Tre gånger under intervjun återkom hon till detta och hon beskrev sin otrygghet med att det var för många olika personal som kom till henne.

> Jag ligger vaken tidigt på morgonen och funderar över vem som skall komma. Det är aldrig samma personal och den som är här på morgonen, kommer inte tillbaka på lunchen - då kommer det en ny och samma är det till kvällen – ytterligare en ny (Kvinna, 80 år).

Hon upplevde otrygghet i att aldrig veta vem som kom. Hon beskrev att personalgruppen i hemvården var stor och det hände att det kom okänd personal till henne. Hon hade ansökt om plats på äldreboende och menade att otryggheten var anledningen till att hon hade ansökt. Hon hoppades nu att det skulle bli bättre på hemmet. Frågan om hur man upplevde sitt boende ställde jag till samtliga kvinnor. Sex av dem svarade att de trivdes mycket bra i sina bostäder och två av dem svarade att de stormtrivdes och aldrig skulle flytta därifrån. Samtliga hade mer eller mindre hjälp från kommunens hemvård och flera framförde att det var tack vare denna hjälp de kunde bo kvar där de bodde. En kvinna berättade att barnen ville att hon skulle flytta in på hemmet, där hon kunde få mer hjälp från personalen, men hon vägrade.

> Det är jag som bestämmer och det vet de (barnen) om. Jag har all hjälp jag behöver här och jag känner mig trygg med den (Kvinna, 86 år).

Summering

I studien framkom att kommunens förväntning på insatsen social samvaro är hög. De ser insatsen som en kvalitetshöjning för vård och omsorg samt har förhoppningar om att insatsen ska vara förebyggande och då förebygga behovet av andra insatser. Målsättningen är även att äldre skall kunna bestämma innehållet i insatsen själva.

Biståndsutredningarna beskriver ungefär samma sak, att äldre skall vara medskapare av insatsen och innehållet skall göras upp i gemenskap med hemvården. Utredningarna beskriver även tre uttryckta behov av insatsen social samvaro och anledningen till att man ansöker om insatsen. Dessa är ensamhet, behov av en pratstund och något konkret att göra.

Intervjupersonerna var överlag nöjda med insatsen och menade att den betydde mycket för dem, dock betydde den inte lika mycket som dagverksamheten som beskrevs mer betydelsefull. Samtliga intervjupersoner ansåg att insatsen var viktig för ensamma äldre, och flera beskrev sig själva som ensamma. Insatsen gav dem en meningsfull vardag där de fick sällskap och undvek ensamheten en stund. Kvinnorna diskuterade även trygghet och otrygghet med hemvårdsinsatser och det fanns olika åsikter kring detta. Några ansåg även att informationen om insatsen social samvaro hade varit tunn och ofullständig.

7. ANALYS

Innebörd

Av studien framträder en bild av insatsen social samvaro, där insatsen skall bidra till ett socialt innehåll i hemvården. För att skapa ett socialt innehåll har kommunen använt sig av Socialstyrelsens uppslag, där äldre skall ges möjlighet att ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra samt vara delaktiga i samhället (se tabell 2). Socialstyrelsen menar att en individuellt utformad social insats kan höja kvalitén i hemvården och Lidköpings kommun startade upp insatsen för att uppnå den kvalité de tidigare haft på hemvårdsinsatserna (SOS, 2003:109-20). Samuelsson & Sjöbeck (2002) beskriver att intresset för kvalitetsfrågor har ökat inom äldreomsorgen. De menar att en medvetenhet om socialtjänstlagens ord, att insatser som utförs skall vara av god kvalité, bidrar till kvalitetstänkandet. I dag finns även Socialstyrelsens öppna jämförelser som skall bidra till bättre vård och omsorg på nationell nivå. Ett syfte med dessa är att kommuner och landsting skall kunna ta reda på vilka insatser och arbetsmetoder som ger goda resultat, genom att de jämför sina prestationer (www.socialstyrelsen.se). Dessa bidrar också till en kvalitetshöjning i vården och omsorgen om äldre. Samuelsson & Sjöbeck (2002) beskriver att kvalité för kommuninvånare är att kunna fortsätta att leva som man tidigare gjort. Får de även vara med och utforma insatsen är det ytterligare ett sätt att höja kvalitén på, menar författarna.

Kommunen anser att det är viktigt att äldre får vara delaktiga och medskapare till insatsen och tjänstemännen tryckte på detta i mina intervjuer. Intervjupersonerna hade dock olika åsikter om detta och kom med varierande svar på denna fråga. Framförallt var det informationen kring insatsen som upplevdes tunn och svårtolkad och detta gjorde att det fanns frågetecken som inte var besvarade. Några kände sig även styrda till dag och tid och ansåg inte att insatsen var så fri som kommunen informerade om. De upplevde bland annat att de fick anpassa sig till hemvårdens tider eller avstå från insatsen.

Samuelsson & Sjöbeck (2002) beskriver hur den information en serviceorganisation ger, reflekterar människors förväntningar. Informationen kan öka eller minska förväntningarna beroende på hur informationen överensstämmer med den verklighet den fungerar i (s 334).

Förväntningarna på insatsen social samvaro överensstämde inte för alla kvinnor och några uttryckte att de inte var riktigt var nöjda. Några visste inte att de kunde önska innehåll i insatsen och någon trodde att den kunde önska mer fritt. Samtliga kvinnor hade dock fått information om att insatsen var på 1 timma i veckan och trodde det var en bestämd tid. Ingen av kvinnorna hade fått information om att tiden var individuell, beroende på vad de önskade göra. Trots detta var samtliga nöjda med insatsen och hoppades på en fortsättning efter projekttiden.

Ansökan

Meningsfullhet

Tornstam (2005) menar att den teoretiska bild som målats upp av ensamma och isolerade äldre, stämmer dåligt överens med verkligheten. Han hänvisar till flera studier som visar att ensamhet och isolering endast förekommer hos en minoritet av äldre och de anses inte ha större problem med detta än andra åldersgrupper. Enligt forskning upplever ca 5-6 % äldre sig som ensamma i Sverige (Tornstam, 2005).

Min analys, som är av en grupp äldre i Lidköpings kommun, visar att ensamhet är den största ansökningsorsaken för insatsen social samvaro. Äldre ansöker om en meningsfull insats, som skall bidra till att de slipper vara ensamma en stund. Meningsfullhet beskrivs bland annat med att skapa förutsättningar för sådant som ger livsmod och livsglädje (SOU, 2008:51). Både livsmod och livsglädje är individuellt och kommunen anser att varje enskild person får ansöka om det som kan påverka dens vardag, bidra till ökat välbefinnande och ett gott åldrande. Min tolkning är att kommunens förväntning på insatsen social samvaro är hög och tjänstemännens resonemang avspeglar en önskan om att ge äldre en meningsfull insats där de själva kan bestämma innehållet. Att motverka ensamhetskänslor beskrivs som viktigt, då de beskrivs som svåra och kan leda till andra problem, tex psykiska problem (Tornstam, 2005). Hagberg (2004) menar att sociala insatser kan syfta till att balansera tystnaden och ensamheten i hemmet och på så vis höja individens välbefinnande. Meningsfulla sociala kontakter är en del av det goda åldrandet.

Med insatsen social samvaro kan hemvårdspersonal komma hem till den äldre för att umgås en stund och prata. Intervjupersonerna ansåg att detta var en meningsfull insats.

När man diskuterar ensamhet anser Berg (2007) att man bör skilja mellan objektiv och subjektiv ensamhet. Med objektiv ensamhet avses hur många människor man träffar och hur ofta dessa kontakter äger rum. Det kan också kallas för isolering. Subjektiv ensamhet handlar om hur man själv upplever sitt sociala nätverk. Det är detta man menar när någon säger att han eller hon känner sig ensam, trots att det finns anhöriga och vänner i dens närhet. Resultatet av min studie tyder på att en person kan uppleva ensamhetskänslor även om det finns andra personer i dess omgivning. Studien visar att kvinnorna hade regelbunden kontakt med sina barn, anhöriga samt andra personer i deras sociala nätverk men de upplevde sig ändå som ensamma. Tornstam (2005) beskrev Gaevs olika kategorier av ensamhet och av dessa kunde jag utläsa två (se sidan 21). Framförallt var det den fysiska ensamheten, där människan har behov av fysisk närhet och kontakt med andra som urskildes. Kvinnorna menade att den fysiska kontakten med andra betydde mer än tex ett telefonsamtal. Även den emotionella ensamheten, där längtan efter känslomässig närhet till andra gick att urskilja. Ensamhet kan orsaka bristande livstillfredsställelse och livskvalitet under ålderdomen och det uppges även orsaka ett ökat behov av vård (Berg, 2007). Kommunen tror att om dem tillfredsställer det sociala behovet hos individen, kan det bidra till att andra insatser förebyggs.

Intervjupersonerna beskrev att den sociala samvaron gav dem något att se fram emot och de fick en meningsfull vardag. De berättade även att vänner och bekanta avlidit och detta påverkade deras ensamhetskänsla. Tornstam (2005) beskriver hur ålderdomens rollskifte förknippas med sociala förluster som änkestånd, pensionering, ökad grad av beroende (s 130). Han beskriver även att individen kommer att uppleva hur ”signifikanta andra” dör och betydelsefulla relationer går förlorade. Att bli äldre innebär även att man förlorar nära och kära och detta bidrar till ensamhetskänslor.

Relation

Pratstunden, där någon berättar och någon annan lyssnar, beskrivs vara ett grundläggande behov hos människan (Nilsson, 2004). Många äldre ansökte om en pratstund på grund av ensamhetskänsla. Intervjupersonerna beskrev hur deras vänner och bekanta avlidit och att de nu hade få relationer utanför den egna familjen.

Den sociala samvaron med hemvårdspersonalen och pratstunden var en viktig relation i kvinnornas vardag och de såg fram emot den. Nyström (2004) beskriver att det periodvis har ansetts oprofessionellt att ha en personlig relation med vårdtagare, men idag anses det att öppenhet och tillgivenhet mellan två människor aldrig kan skada (s 105). Samtliga kvinnor ansåg att pratstunden var betydelsefull och några tyckte till och med att de hade utvecklat en annan relation till hemvårdspersonalen. En kvinna pratade om vi-känsla och ansåg att hon hade fått en annan relation till personalen, även utanför deras arbete.

Kvinnorna diskuterade även andra relationer och viktigast var relationerna till det egna sociala nätverket. Det framkom att deltagarna i studien hade regelbunden kontakt med sina barn och barnbarn och kvinnorna beskrev att dessa kontakter påverkade att de hade ett gott liv. Den innersta och mest betydelsefulla kärnan av socialt nätverk, är de så kallade primära rollrelationerna. Det är den närmaste familjen och det är oftast här de ”signifikanta andra” finns. Dessa bidrar till att skapa identitet åt individen och mening åt tillvaron (Tornstam, 2005). Kvinnorna beskrev behovet av att få träffa sina nära, men menade också att de ville träffa dem mycket mer än vad de gjorde idag. De flesta såg sina anhöriga varje vecka eller hade telefonkontakt men telefonkontakten beskrevs inte vara detsamma som att ses. Telefonsamtalen var viktiga, men de var inte lika betydelsefulla som att träffas ansikte mot ansikte (Lennartsson, 2001).

Andra relationer som diskuterades var grannkontakter och dess betydelse. Flera av kvinnorna hade nära kontakt med sina grannar och hade även hjälp av dem med diverse sysslor. De träffades bland annat över en kopp kaffe och hjälpte varandra med småsaker. Tornstam (2005) menar att goda grannar är en komponent för ett gott socialt nätverk. Det handlar ofta om att byta tjänster, umgänge och titta till varandra (s 151). Att ges möjligheten att få träffa andra beskrivs som angeläget då vänner är viktiga för välbefinnandet under ålderdomen. Tornstam beskriver även att det är mer sannolikt att äldre etablerar nya vänskapsrelationer om det finns andra äldre i dess närhet till exempel i bostadsområdet. En av kvinnorna hade få kontakter med andra och hon levde i ett bostadsområde med blandade åldrar och småbarnsfamiljer. Kanske påverkade bostadsområdet att hon hade färre kontakter än de andra kvinnorna som då bodde i bostadsområden med många äldre. Detta stämmer i så fall överens med Tornstams resonemang.

Svensson (2006) beskriver begreppet weak ties i förhållande till grannskapet. Grannar som känner varandra ytligt bidrar till en grundnivå av kontakter i grannskapet. Det kan handla om att heja på varandra, stanna till och prata en stund, utbyta information eller att hjälpa varandra med småsaker. Betydelsen av weak ties beskrivs som en förtröstan i vardagslivet, men även som en broöppning till samhället där man kan få kontakt med andra (s 210). Tornstam (2005) diskuterar ålderslikhet och menar att det är troligare att man hittar nya vänner om de är i samma ålderslikhet. Det kan med andra ord vara lättare att ta kontakt med grannar om de är i ungefär samma ålder och situation.

Pratstunden betydde mycket för intervjupersonerna och framförallt beskrev de att den skedde i lugn och ro. De hade tid att diskutera sådant de ansåg var viktigt och de såg fram emot stunden. Olby (1997) kunde i sina samtal med äldre märka att behovet av att få samtala och blicka bakåt på sitt liv var stort. Framförallt vill man prata om sådant man lyckats med, det man kände sig stolt över och det som bidragit till en positiv självbild. Att vardagstillvaron fungerade var viktigt, men att få komma underfund med vem man var, bli sedd och bekräftad betydde nästan lika mycket. Att bli sedd och hörd förbinds med det goda åldrandet (Bendz, 2005).

Aktivitet

I kommunens beskrivning av insatsen social samvaro kan äldre ansöka om en insats som är både socialt och/eller mentalt stimulerande (i ansökan). Tjänstemännen beskriver en socialt stimulerande insats som att få komma ut på andra aktiviteter och/eller träffa andra människor. En mentalt stimulerande insats kan vara att spela kort eller lösa korsord. I utredningarna ansökte äldre bland annat om möjligheten att komma ut, få miljöombyte eller någon form av aktivitet. I flera utredningar beskrevs äldres svårigheter med att komma ut på egen hand och de behövde då hjälp med detta. Socialstyrelsen (2003-109-20) menar att många äldre, har inga större aktivitetsmål, utan vill bara få möjligheten att komma ut i friska luften, få en kortare promenad eller sitta med ansiktet i solljuset en stund. De flesta biståndsutredningar innehöll liknande behov av aktivitet/utevistelse.

Intervjupersonerna beskrev dessa aktiviteter med möjligheten att gå i affärer eller komma till ställen de själva inte kunde ta sig till. Framförallt behövde de ha någon med sig som sällskap. En kvinna uttryckte att hon kände sig trygg, när någon följde med henne och utan den hjälpen hade hon inte vågat sig ut.

Flera kvinnor beskrev att aktiviteten var något att se fram emot och de sparade även ihop tid för att kunna göra sådant de var intresserade av. Ibland hände det att de inte kunde ta sig ut, på grund av dåligt väder, och då stannade de inne och kunde bland annat hjälpas åt att lösa ett korsord.

Hälften av kvinnorna deltog även i kommunens dagverksamhet en gång i veckan. Samtliga lovprisade dagverksamheten och menade att det var social samvaro för dem. Svensson (2006) framställer två kategorier av träffpunkter som båda bygger på att den sociala samvaron är betydelsefull, men skiljer sig åt då det finns olika förväntningar på deltagaren (s 45).
Den ena kategorien förutsätter att individen är aktiv och kan ta egna initiativ, exempel på detta kan vara träning, motion och tillverkning. Den andra kategorin handlar om att social samvaro kombineras med aktiviteter där det inte förväntas att deltagaren är aktiv, exempel på detta kan vara musik, sång och andakt. Svenssons forskning visar att social samvaro där deltagarna är aktiva, överväger när han jämför aktiviteter där deltagarna inte behöver vara aktiva. Aktiviteter där deltagarna är aktiva, förekommer alltså oftare. Kvinnorna menade att dagverksamheten var betydelsefull då de fick möjlighet att träna, de kunde pyssla och de fick social samvaro med likasinnade. Aktiviteterna var viktiga för dem och de tyckte det var roligt att träna eller tillverka något. Svensson (2006) beskriver hur aktiviteter ihop med den sociala samvaron används för att skärpa sinnet, skapa nya upplevelser samt att upprätthålla förmågor såsom att bevara styrka och rörlighet.

Betydelse

Äldrepolitikens mål är att äldre människor ska ha möjlighet till ett aktivt liv, kunna påverka sin vardag, känna sig trygga, vara oberoende, få respekt av sin omgivning och erhålla bra vård och omsorg (Berg, 2007). För mig är detta en bidragande faktor för ett gott åldrande och Lidköpings kommun vill ge äldre en bra ålderdom med hjälp av insatsen social samvaro. Intervjupersonerna ansåg att insatsen social samvaro var betydelsefull och viktig för deras välbefinnade. Framförallt ansökte de om insatsen för att slippa vara ensamma en stund. De beskrev att det var trevligt med en pratstund i lugn och ro och några menade att dagarna var långa och händelsefattiga. En kvinna beskrev att posten och den sociala samvaron var det enda hon hade att se fram emot. Insatsen var mycket betydelsefull för henne och att hennes vardag och hennes välbefinnande ökade i och med insatsen.

En kvinna uttryckte dock att den sociala samvaron på dagverksamheten, var den riktiga sociala samvaron och det var där hon träffade likasinnade. Hon menade att fler borde få vara med i dagverksamhet och ändå få insatsen social samvaro i hemmet. Svensson (2006) menar att äldre har ett utbyte av att träffa likasinnade, för att kunna resonera om viktiga saker som hör åldrandet till (s 232). På dagverksamheten träffar kvinnorna andra äldre i samma situation och ålder. Det är lättare att diskutera och hitta gemensamma samtalsämnen med personer i samma ålderslikhet (Tornstam, 2005).

Trygghetskänslan påverkar individens välbefinnande och chanser till ett gott åldrande (SOU, 2008:51). En förutsättning för att kunna bo kvar hemma, är att man är trygg med den hjälp man får och att man vet att man får den hjälp man behöver när kraft och hälsa sviktar (Bendz, 2005 s 28). En kvinna uttryckte att hon kände sig otrygg i sitt boende och detta på grund av för mycket olika personal. Hon hade mycket hjälp från hemvården och de kom flera gånger om dagen till henne. Hon beskrev otryggheten med att hon aldrig visste vem som kom, för att hjälpa henne.

Bendz (2005) menar att det centrala i alla människors välbefinnande, är att vi tillåts ha kontroll över det som händer i vår vardag och kvinnan hade ingen kontroll över hjälpen. Att inte kunna lita på att hjälpen kommer eller att hjälpinsatsen varierar gör att äldre inte har kontroll över situationen och de kan då inte känna trygghet med de hjälpinsatser de får (Hammarström & Torres, 2005: Bendz, 2005).

Forskning visar även att det krävs ett begränsat antal personer som ger den enskilde insatserna, för att skapa en god omsorgsrelation (Olby, 1997). Omsorgsrelationen mellan den otrygga kvinnan och hemvården var nog inte så bra och i hennes fall hjälpte inte en social insats till för att förebygga behovet av annat boende. Bendz (2005) menar att förebyggande arbete handlar om att ta tillvara på individens egenmakt. Egenmakt betyder att den äldre möts med respekt och kan påverka sin egen situation, att den får vara aktiv och delaktiga i samhället samt delaktig i hur vardagen utformas (s 13).

8. AVSLUTANDE DISKUSSION

Vad innebär social samvaro? Insatsen social samvaro är en nytillkommen hemvårdsinsats i Lidköpings kommun. Den vänder sig till dem som bor i ordinärt boende och finansieras av statliga stimulansmedel. Insatsen drivs som projekt tom december 2009 då en utvärdering skall göras, för att utröna om insatsen blir en ordinarie hemvårdsinsats eller inte. Insatsen skall medverka till att det sociala innehållet uppmärksammas då det tidigare varit neddragningar på dessa områden. Den enskilde skall kunna vara med och utforma insatsen till något som har betydelse för den.

Vad ansöker de äldre om? Studien visar att det fanns tre stora anledningar till att äldre ansökte om insatsen social samvaro. Äldre ansökte om insatsen då de kände sig ensamma, sökte en pratstund eller någon form av aktivitet. Att få sällskap en stund ansågs betydelsefullt och meningsfullt.

Vilken betydelse har insatsen social samvaro för äldre? Insatsen beskrevs som betydelsefull och viktig för välbefinnandet. Intervjupersonerna menade att de fick något att se fram emot och att insatsen förändrade vardagen en stund. Några menade att relationen till vårdpersonalen hade utvecklats och någon ansåg till och med att en vi-känsla vuxit fram mellan henne och personalen.

Studien väcker dock en del frågor och funderingar;
Kommunen menar att införandet av insatsen social samvaro sammanföll med de statliga stimulansmedlen och då ansökte de om dessa för att kunna starta upp insatsen. Frågan är om en kommun måste ta till statliga stimulansmedel för att ha ett socialt innehåll i hemvården? Tjänstemännens målsättning är dock att insatsen skall finnas kvar efter stimulansmedlen, men det är politikerna som fattar beslut om detta. Samtidigt väcks en fundering på om det måste finnas en särskild insats till för det sociala innehållet? Jag tror att sociala insatser för äldre har valts bort med fördel för yngre människor. Kanske finns det en föreställning om att äldre inte har samma behov av sociala insatser som yngre eller så är äldre en grupp som sällan protesterar och det blir då lättare att skära ner inom detta område. Jag tycker att det är bra att det sociala innehållet för äldre uppmärksammas och de äldre i min studie var nöjda med insatsen trots vissa åsikter om den.

Det är samtidigt svårt att göra något bättre om det inte kommer in åsikter och om Lidköpings kommun vill, kan de arbeta vidare med det som har framkommit i min studie.

Enligt kommunens riktlinjer beviljas social samvaro i normalfallet med en timma per vecka. Samtliga kvinnor visste att insatsen var på en timma per vecka, men de visste inte att tiden var individuell och utgick ifrån sökandes behov. Frågan är om riktlinjerna styr beslutet då samtliga kvinnor var beviljade en timma i veckan?

Jag anser att ett socialt synsätt bör finnas med vid varje besök hos den äldre och det bör finnas tid att småprata lite. Tyvärr menade intervjupersonerna att personalen hade bråttom och var stressade. Insatsen social samvaro bör absolut vända sig till den som vill prata, då det är viktigt för individen att bli sedd och hörd, men personal bör även hinna med att småprata lite vid andra besök. Kommunens avsikt är även att äldre skall kunna påverka insatsen social samvaro, men studien visar att detta är svårt. Frågan är om hemvårdsarbetet är för snävt och om det i så fall gör, att det blir svårt att påverka insatsen och hinna med pratstunden?

Att äldre skall känna trygghet med den hjälp de får är självklart för mig. Studien visar dock att det fanns de som inte kände trygghet och det handlade då om för mycket olika personal. Är hemvårdsgrupperna så stora att det blir svårt att hålla kontinuitet hos de äldre? Eller är det en ren personalfråga där hemvårdsområdena har svårt att få in personal?

Kvinnorna upplevde även informationen om insatsen social samvaro som tunn och ofullständig. Detta kan bero på att det är svårt att ta in all information när handläggaren kommer på hembesök och flera av kvinnorna menade att de inte kom ihåg vad som sagts vid informationstillfället. Detta är något som kommunen behöver arbeta vidare med.

Enligt SoL kan den enskilde ansöka om det den har behov utav. Visar utredningen att personen har behov av social samvaro måste kommunen tillgodose detta. Det behöver alltså inte finnas en särskild insats till för detta och äldre i Lidköpings kommun kan ansöka om sociala insatser även efter projekttidens slut. Min slutsats är dock att projektet är bra, då det uppmärksammar äldres behov av sociala insatser, bidrar till att äldre mår bra och upplever ett ökat välbefinnande. Detta blir en viktig lärdom för mig och alla andra som arbetar med människor. Jag tror inte att en framtida äldreomsorg kan bortse från sociala insatser.

I framtiden kommer det nog att finns mer behov av individuellt utformade insatser och det kommer då att gå åt mer tid för att tillgodose dessa behov.

Medvetenhet finns om att urvalet i undersökningen inte är representativt för alla äldre människor men är inte desto mindre intressant. Studien har heller inte med hemvårdspersonalens eller biståndshandläggarnas tankar och funderingar kring insatsen. Detta kan eventuellt bli en fortsättning för framtida studier och forskning. I efterhand känns det som om dessa led fattas och det påverkar säkerligen resultatet av min studie. Studien har dock svarat på syftet och frågeställningarna den ställde.

9. REFERENSLISTA

Litteratur

Andersson, L (red). (2002). *Socialgerontologi.* Lund: Studentlitteratur.

Bendz, M (2005). *Att åldras väl – en kunskapsöversikt av hälsofrämjande och förebyggande arbete inom dagens vård och omsorg.* Luppen kunskapscentrum FoU-rapport 2005:1.

Berg, S (2007). *Åldrandet – individ, familj, samhälle*. Malmö: Liber AB.

Bergstrand, B-O (2004). *Den nya socialtjänstlagen.* Falköping; Bokförlaget kommunlitteratur.

Bergström, G & Boréus, K (red.) (2005). *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Dahlberg, L (2002). Äldreomsorgens aktörer. I Andersson, L (red). *Socialgerontologi.* Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.* Lund: Studentlitteratur.

Hagberg, M (2004). Mening och värde i ålderdomen. I Blomqvist, K och Edberg, A-K (red). *Att vara äldre – man har ju sina krämpor.* Lund. Studentlitteratur.

Hammarström, G och Torres, S (2005). *Livssituation och förhållningssätt bland äldre i behov av hjälp och stöd.* I Socialvetenskaplig tidskrift nr 4.

Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Lund: Studentlitteratur.

Lennartsson, C (2001). *Still in touch – family contact, activities and health among elderly in Sweden.* Edsbruk: Akademitryck AB. (akad. avh.)

Lindelöf, M & Rönnbäck, E (2004). *Att fördela bistånd. Om handläggningsprocessen inom äldreomsorgen.* Umeå universitet. Institutionen för socialt arbete. (akad. avh.)

Merriam, S. B (1994). *Fallstudien som forskningsmetod.* Lund: Studentlitteratur.

Nilsson, M (2004). Att vara äldre. I Blomqvist, K och Edberg, A-K (red). *Att vara äldre – man har ju sina krämpor.* Lund. Studentlitteratur.

Nyström, A (2004). Grunna – en väg till sinnesfrid. I Blomqvist, K och Edberg, A-K (red). *Att vara äldre – man har ju sina krämpor.* Lund. Studentlitteratur.

Regeringens proposition 2000/01:80. *Ny socialtjänstlag m.m.*

Samuelsson, G & Sjöbeck, B (2002). Äldres förväntningar på och tillfredsställelse med hemtjänst. I Andersson, L (red). *Socialgerontologi.* Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen (2008). *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.* Andra upplagan Edita Västra Aros, Västerås 2008.

Olby, B (1997:2). *Äldres livsfrågor.* SOS rapport. Stockholm: Graphic Systems.

Svensson, L (2006). *Mötesplatser på landsbygden – om äldre människor, gemenskaper och aktiviteter.* Västra Frölunda: Docusys AB. (akad. avh.)

SOU 2008:51 *"Värdigt liv i äldreomsorgen"* betänkande av värdighetsutredningen.
Edita Sverige AB: Stockholm.

Tornstam, L (2005). *Åldrandets socialpsykologi*. Finland: Nordstedts akademiska förlag. Sjunde upplagan.

Uppsats

Emmoth, C och Sirugo, E (2005). *Vilket inflytande har den äldre över sin tillvaro vid hjälp- och stödinsatser*. En C-uppsats från Luleå tekniska universitet, sociala omsorgsprogrammet. Tagit från internet 080903. http://epubl.ltu.se/1404-5516/2005/06/LTU-HV-EX-0506-SE.pdf

Tidskrift

Neleryd, C (2007). *"Socialt innehåll har ett begränsat utrymme i äldreomsorgen"*, Socionomen nr 4 s 62-63.

Elektroniska källor

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Vetenskapsrådet 1990. Tagit från Internet 080415 http://www.vr.se

Maria Larsson, Äldre- och folkhälsominister tal 080826, tagit från Internet 081006
http://www.regeringen.se/sb/d/7699/a/110157

Stimulansbidrag och dess riktlinjer. Tagit från Internet 080614 www.regeringen.se

SFS 2001:453, *Socialtjänstlag*, Tagit från Internet 081007, http://se.lagen.nu/2 001:453

SOS rapport (2008-131-34) *2006, 2007, 2008 års stimulansmedel riktade till vård och omsorg om äldre personer.* www.socialstyrelsen.se

SOS rapport (2003:109-20) *Är det skäligt att bry sig om själen?* www.socialstyrelsen.se

Socialstyrelsens öppna jämförelser inom vården och omsorgen om äldre. www.socialstyrelsen.se

Underlag från Lidköpings kommun

En kopia på ansökan till Socialstyrelsen om Stimulansmedel, daterad 070412.

Informationsblad om riktlinjer ang. social samvaro, daterad 071122.

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tele 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se

Bilaga 1

INTERVJUFRÅGOR TILL TJÄNSTEMÄN

Bakgrund;
- Kan du berätta lite om dig själv…
- Vad har du för utbildning?
- Vad har du arbetat med tidigare?
- Vilka är dina huvudsakliga arbetsuppgifter just nu?
- Hur kom det sig att du kom att arbeta med detta projekt?

Tillkomst;
- Kan du berätta lite om bakgrunden till social samvaro?
- Vem eller vad väckte idén om social samvaro?
- Hur gick resonemanget om socialt innehåll i hemvården tidigare?
- Hur såg det sociala innehållet ut tidigare i hemvården?
- Vad kom det sig att kommunen beslutade sig för att söka stimulansmedel till en insats med socialt innehåll?

Innebörd;
- Vad menas med social samvaro?
- Kan du ge exempel på vad insatsen består av?
- I ansökan till socialstyrelsen står det att den äldre skall kunna ansöka om en insats som är både socialt och/eller mentalt stimulerande – vad menas med detta?

Tillvägagångssätt;
- Vilken målgrupp riktar sig insatsen till?
- Vilka kan ansöka om insatsen?
- Vem utför insatsen?

Betydelse;
- Varför anser kommunen att insatsen är viktig?
- Vad tror du att insatsen ger de äldre?
- Vilka behov förväntas bli tillfredsställda genom insatsen?

Uppföljning;
- Hur skall insatsen följas upp?
- Vet ni något om hur de äldre uppfattar insatsen?
- Hur ser du på en eventuell fortsättning efter projekttiden?

Bilaga 2

INTERVJUFORMULÄR

Bakgrund

Namn:……

Ålder:……

Födelseort:…..……

Civilstånd:……

Barn:…….

……..

……..

Tidigare yrkesliv:……..

……..

……..

Hur är det att bo här?……

……..

……..

Har du kontakt med grannar, vänner, anhöriga:……..

Om ja:

Hur har ni kontakt? …….

……..

Hur ofta:..……..

……..

Betydelse av att ha kontakt med andra:.……...

……..

Hur länge har du varit beviljad insatsen social samvaro? .....……

Före insatsen
Hade du någon annan hjälp från kommunen innan du ansökte om social samvaro?

Nej: ❒ Ja: ❒

i så fall vad:….....……

…….

…….

Hur blev du informerad om insatsen?.....….

……..

……..

Vem informerade dig?.....….

……..

Vilken information fick du om insatsen? .....….

…….….

……...

Vad ansökte du om? Vad önskade du göra?...…….....….

……..

……..

Varför ansökte du om den insatsen?…….

……...

……...

……...

Tillvägagångssätt
Vad brukar ni göra?.....….

……..

……...

Hur ofta får du social samvaro?.....….

Vem utför insatsen?.....….

Innehåll
Kan du berätta om din vardag, hur ser en vecka ut för dig? Innan du var beviljad insatsen och

efter social samvaro? …….....…

……...

……...

……...

……...

Kan du ge några andra exempel på vad ni gjort? ….....…

……...

……...

Kan du tänka dig några andra saker du skulle vilja göra?…….

….....

.....……...

……...

Betydelse
Vad betyder insatsen för dig?.....…...

……...

……...

……...

……...

Vad tror du den betyder för andra äldre?.....…

……...

….……...

……...

……...

Har din vardag har förändrats sedan du fick social samvaro? I så fall hur? ……

……..

……..

Social samvaro drivs som ett projekt tom dec 2009. Hur ser du på en ev fortsättning?

……..

……..

HÖGSKOLAN VÄST

Bilaga 3

INFORMATIONSBLAD

Jag heter Camilla Johansson och studerar till Socialpedagog vid högskolan Väst i Trollhättan. Under hösten skriver jag en uppsats om den kommunala insatsen social samvaro. Syftet med uppsatsen är att ta reda på hur de personer som är beviljade insatsen upplever den. För att kunna göra detta behöver jag din hjälp. Min avsikt är att ställa frågor till personer som är beviljade insatsen och jag kommer sedan att sammanställa svaren och de kommer att ingå som en del i min uppsats.

Deltagandet är anonymt och ingen information om Dig kommer att redovisas. Jag har tystnadsplikt och jag kommer inte att berätta för någon vad Ni som enskild person har berättat. I rapporten sammanställer jag det som sägs på så sätt att ingen persons identitet röjs. Det är frivilligt att medverka och Ni har rätt att avbryta när Ni vill och behöver inte informera om varför.

Tack för din medverkan.

Camilla Johansson
Tele. xxxx-xxxxx

Handledare:
Lars Svensson
Tele. xxxx-xxxxxx